

Participacija katar terne Roma thai Sinte

E thema katar o OSCE (Organizacia vaś o Sekuriteto thaj Ko-operacia ande Europa) prindžardas kaj *“o terne šaj te keren vasno kontribucia te maren e intolerancia thai e diskriminacia [...]”*. (Brussels, 2006)

E thema so len than ande OSCE si len komitmento te *“barjarelje e participacia e Romengi thai e Sintengi kana kerel'pe elaboracia, implementiripe thai evaluacia e politikaki savi kerel lengo than, thai sajekh, kerel te ovel bareder e Romengi thai Sintengi politikani participacia,”* thai sajekh *“maškar o Roma thai Sinte te ovel efektivo promocija e Romane džuvlengi ando publiko thai politikano dživdipe, te lundžarelje dureder e promocija e Romane džuvlengi ando thana sar so si publikune ofisia/kancelarie, publiko administracia thai te oven ando thana kote anen'pe o decizie”*. (Kyiv, 2013)

Kon si o terne Roma thai Sinte?

O terne Roma thai Sinte reprezentinen jekh populacia savi čačas barjol ande OSCE-esko regiono. Ande Europaki Unia o maškarutno berś maškar kadala terne Roma thai Sinte si 25 berśa, thai kana dikhel'pe savo si jekh maškarutno berś maškar o na-Roma thai na-Sinte si 40 berś.

Pe terne Roma thai Sinte dureder džal e stigmatizacia thai lengi eksperienca sikavel so našti te oven jekh avere manušenca. E marginalizacia thai e

diskriminacia ačhavel e ternen te sikaven o potencialo so si len, kadalestar naj zor, naj barikanipe te astaren than ande publiko thai politikako dživdipe.

Romane thai Sinte džuvla si len baro limito te keren participacia, o džuvla si len butivar bareder forma e diskriminaciaki ando lengo dživdipe thai virtualo akava ovel kana o manuša džanen lengo etniciteto thai specijalo sostar si Romane džuvlia.

Kana o Roma thai o Sinte naj ande politika thai lengo dikhipi vi intereso naj reprezentimo ando

relevanto than vaj institucia kote anen'pe o decizie thai o procesia, kodalestar ovel te oven buter izolirime.

Sostar e participacia katar e terne Roma thai e Sintengi si problemo?

Terne manuša ando truj e OSCE-esko regiono den kontribucia pere themenge kana keren politikane aktivimata institucienar vaš o terne manuša, vaj e civilo amalipnaske organizacienar thai politikane iniciativencar vaš o terne manusa.

Si esencialo te del'pe pačiv e ternenge verver vakerimatenge thai te šunen so phenen ande publiko thana thai ando save na politikane procesia. Kadava kerel o demokratikane institucie te ove zoraleder, sajekh kadava vi del vast te vazdelpe šukar thai reprezentativo politikani godi.

Terne Romengi thai Sintengi participacia si ekstremo vasni vi te ovel siguro lengo intereso thai te ovel prezentirimo lengo dikhipi thai te telarelpe e stigmatizacia mamuj e Romengi komuniteta.

Kana o terno manuš si involvirimo - phiravel publiko thai politikano dživdipe ande terne berša, o terne Roma thai Sintengi ka oven pi zuraleder pozicia te šaj sikaven e Romengi/ Sintengi problematika. Lenge mangelape te delpe zor te oven politikane aktoria thai o manuša so keren/anen o decizie, kadalesa von pačivasa ka sikaven e Romenge thai e Sintenge o avutnipe thai lenge interesia.

Sostar o OSCE thai o ODIHR si andre ande kadi buti (involvirime)?

E buti so kerel o OSCE Ofiso vaš o Demokratikane Institucie thai Manušikane

Hakaja/Čačimata (ODIHR) te lačharelpe e Terne Romengi thai Sintengi situacia si kerdi pe baza komitmemtemgi so dendas o OSCE.

Te ovel siguro e aktivo participacia e Romengi thai Sintengi and publiko thai politikano dživdipe si jekh e prioritetenar katar o OSCE *Akciako Plano vaš o Lačharelpen e Romenge thai e Sintengi Situacia andi OSCE Regiono* ando 2003 berš.

O fokuso te lačharelpe e situacia vaš o Roma thai Sintengi sas zoraleder kerdo ando 2013-to berš e Deciziasa katar o Ministerialo Konsilo te "Maizoraleder OSCE te kerel determinacia thai te Implementirinel o Akciako Plano vaš o Lačharelpen e Romenge thai e Sintengi Situacia andi OSCE Regiono, specialo dikhindoi/ kerindoi fokuso pe Romane thai Sintenge džuvla, o Terne thai Čhavorre."

Katar o 2013, o Kontakt Than vaš o Romenge thai e Sintenge Buča, savo bešel kethanes ODIHR-esa ande Varšava, thai implementirinel i Terne Romengi thai Sintengi Iniciativa, savi del šajipe e civilo amalipnaske organizaciengenge te den šansa/okazia – zor e Romenge thai e Sintenge te keren participacia/buti ande komuniteta.

O'the si ulavde trin kotora te keren buti pe:

- Te del pe zor thai te ovel socialo inkluzia e terne Romengi thai e Sintengi jekhe aktivizmosa thai voluntarizmosa;
- Te ovel, te keren publiko thai politikani participacia e terne Romengi thai Sintengi ande politika thai demokratikane procesia;
- Te keren buti pe siguripe e terne Romengo thai Sintengo.

Andrea Ignác, terni Romnji katar I UCCU Fondacija andi Ungriko them, kerol presentacija bash lengoro proekto bash terne Roma, savo sine suportuirimi katar o ODIHR, andi mashkar-konferencia "Terne Romengeri thai Sintengeri Inicijativa: Terne sar Agentura bash Pharuvipe" ando 2017 Manušikane Dimenziake Konferencie thai Kedimata. (OSCE/Ewa Jasinska).

Jumberi Alimovi, terno Rom karar I Guruzija (Georgia) kerol intervencija ando 2017 Manušikane Dimenziake Konferencie thai Kedimata. (OSCE/Ewa Jasinska).

Sar ODIHR asistirel e terne Roma thai e Sinte?

I bućaki res so si les o ODIHR si te kerel buti e terne Romenca thai e Sintenca, te kerel šajmata e terne Romenge thai e Sintenge te oven aktivo ande komunitete pe lokalo angažmano, voluntarizmosa, thai sajekh te kerel e ternenca politikani thai publiko participacia.

Vast (suporto) e civilo organizacieng

ODIHR del dumo/vast/ suporto civilo amalipnaske

organizacieng te phiraven projektura vaš o terne ande OSCE thema.

O projekte save oven si te čalaven/sikaven konkreto problemo katar e terne Romengo sakodivesko dživdipe thai kadava šaj del lenge jekh zor te arakhen solucie vaš kadala probleme. Kerindoi gasave projekte terne Roma thai o Sinte siklon te aktivno kerenpraktika ande politikani participacia thai sajekh te vazden o dzivdipasko kvaliteto maškar lengere komunitetia.

Profesionalo barjaripe e šajmatengo vaš terne Roma thai Sinte

ODIHR del šajipe vaš profesionalo barjaripe e terne Romengo thai e Sintengo, kadalestar o ODIHR lel pe buti/ phravel bućake thana vaš o "Terne Ekspertia" (Junior Experts) save kerena šov maseka/čhona buti ando Kontaktosko Than vaš e Romenge thai e Sintenge Buća savo phiravel o programo pala o aktivipe, thai e bućenca save si phandade e terne Romenca thai e Sintenca.

O Terno Eksperto, ovel familiaro e bućenca save oven ande kadi inter-themengi organizacia, thai ovel džando e phiravidoi bućaki praktika.

Džandipe savo pherel i godi pala Romengi thai Sintengi situacia

O ODIHR vazdel/sikavel o džandipe kana vakerepe so si e situacia e terne Romenca thai Sintenca maškar o thema/membrura so si ando OSCE, ande OSCE-esko regiono thai buhleder. Kado ovel kana delpe šajipe e terne Romenge thai Sintenge,

"O Thema ando OSCE mangelape te keren e terne Romengi thai Sintengi efektivo pherdi participacia ande publiko thai ando politikane procesia. Kado naj benefito numai e individualo manušenge, si vi e komunitetenge, thai e Themenge katar o OSCE thai buhleder ande societa."

Roland Ferkovics, terno Rom katar Ungriko Them.

"O terne Romane thai Sintenge džuvlia šaj te oven respektime lideria thai modelo ande amare komunitetia thai ando sasto OSCE-eske thema. Anglal kado drom musai te arakhas o mehanizmo vaš lengi aktivo thai efektivo participacia, specialo ande proceso e politikako."

Natalia Duminica, terni Romni katar e Moldova.

e aktivistenge te len kator ande OSCE-eske Manušikane Dimenziake konferencie thai kedimata.

ODIHR sajekh kerel lenge than te vakeren pala e problematika thai o buća save dukhan e ternen thai lengere komuniteta.

Partneriato

ODIHR kerel buti partnerenca pala o terne Roma thai Sinte sar so si:

- O Thema save si ando OSCE-eske – governoske strukture save keren buti (silen responsibiliteto) pala

o Roma thai Sinte thai pe aver minoritete;

- Civilno amalipaske organizacije;
- OSCE Themengi Operaciassa (Field Operations; OSCE-eske institucie, kethanes e Uće

Komisaresa vaš o Nacinalo Minoritetia, thai e OSCE-esko Sekretariatos; thai

- Internacionalo organizaciencar, sar so si o Konsilo e Europako, Europakeri Komisija, thai i organizacija Pasharkerde/ Khetanutne Nacije.

Atanas Stoyanov terno Rom katar i Bugarija, kerol intervencija andi konferencija “Zuralimasko thai diveristatno liderija, participacija thai reprezentacija bash o Roma, Romnja thai terne, ande publicjno thai publikano dzivdipe” savo sine organizimi katar o OSCE/ODIHR pe 27 thai 28 Marto ando Brisel. (OSCE/Michael Chia)

Ando 2014 bersh o ODIHR organiziringja o internacionalno konferencija bash Terne Roma thai Sintura ande Belgrad, Srbija. Ko reporto katar akaja konferencija “Aktivizmo, Participacija, thai Siguripe mashkar e terne Roma thai Sintura” (2015 bersh) isi shov papirura save si

kerde katar terne Roma thai Sintura.

Tumare telefonesha shaj te keren sken pe akale QR kodeja, thai te len dikhipen pe amare butiasa e Romenca thai Sintenca.

Vaš buteder informacia pala ODIHR-eski buti bash e Romenca thai Sintenca, len dikhipen ando: <http://www.osce.org/odihr/roma-and-sinti>

OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights
ul. Miodowa 10
00-251 Warsaw
Poland

Tel.: +48 22 520 0600
Fax: +48 22 520 0605
E-mail: Roma@odihr.pl

